

FORMAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE LA STUDENȚII MASTERANZI DIN PERSPECTIVA PSIHOPEDEGOGIEI EDUCAȚIEI FIZICE ȘI SPORTULUI

Goncearuc Svetlana,¹

Putin Natalia,²

Samoteeva Raisa,³

^{1,2,3}Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău, Republica Moldova

Abstract. *The paper analyzes conceptual landmarks related to the psychopedagogy of physical education and sports. There are determined particularities of the professional competencies of the master students, there are identified the premises for the formation of the professional competencies for the master students in the field of psychopedagogy of physical education and sports. There are determined content of the professional training and the specific fields. There is substantiated the Pedagogical Model for the formation of professional competencies for master students in the field of psychopedagogy of physical education and sports. The article is devoted to the study and analysis training of professional competences in students from the perspective of psychical education and sport.*

Keywords: *training, master degree student, pedagogical and pedagogical competences, physical education teacher.*

Actualitatea temei. Formarea profesională al studenților masteranzi ai USEFS din perspectiva psihopedagogiei educației fizice și sportului constituie o dimensiune educațională indispensabilă a procesului didactic din cadrul universitar actual. Orientările moderne în domeniul psihopedagogiei educației fizice și sportului determină importanța unor principii – cheie în vederea asigurării eficienței și calității acesteia. Unul din ele vizează formarea cadrelor didactice astfel încât acestea să posede atitudini, valori și competențe necesare și corespunzătoare pentru activitatea eficientă în mediul educațional al domeniului vizat [4].

Competența profesională psihopedagogică reprezintă o combinație dinamică de cunoștințe, capacități și atitudini exersate și demonstrate în situații similare sau autentice, formarea acestora fiind scopul programelor educaționale. Competența constituie capacitatea complexă de realizare a obiectivelor comportamentale, exersate adecvat și spontan în diferite situații, prin mobilizarea resurselor interne și externe, pentru atingerea scopului în contextul experiențe sociale autentice [1,3,4].

Abordarea psihopedagogică și psihosociologică a domeniului educației fizice și sportului denotă că este explorat un câmp de cunoaștere unic, chiar dacă, în cadrul lui pot fi identificate mai multe direcții de cercetare: înțelegerea proceselor psihice ale persoanei în contact cu socialul; determinarea stărilor emoționale și a comportamentelor de către factorii de mediu; percepția situațiilor sociale; formarea opiniilor; influența rol-statusurilor sociale asupra personalității etc. și înțelegerea funcționării societății, prin studiul raporturilor dintre indivizi și organizații sociale, prin cercetarea proceselor de socializare, de asimilare a

modelelor sociale și de adoptare a valorilor sociale prin mijloacele educației fizice și sportului [2].

Scopul investigației constă în stabilirea fundamentelor teoretice și elaborarea Modelului pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților masteranzi din domeniul psihopedagogiei educației fizice și sportului.

Obiectivele cercetării: analiza reperelor conceptuale referitoare la psihopedagogia educației fizice și sportului; elucidarea particularităților competențelor profesionale ale studenților masteranzi; identificarea premiselor pentru formarea competențelor profesionale la studenții masteranzi din domeniul educației fizice și sportului; fundamentarea, elaborarea și aprobarea Modelului pedagogic de formare a competențelor profesionale la studenții masteranzi din domeniul educației fizice și sportului; prelucrarea și interpretarea datelor și deducerea concluziilor.

Metodologia cercetării științifice se constituie din metode teoretice: analiza, sinteza, compararea, generalizarea, sistematizarea conceptelor, metode empirice: conversația, anchetarea, testarea, observația, analiza produselor activității studenților masteranzi; metode de interpretare a datelor: analiza cantitativă și calitativă a datelor cercetării și prelucrarea matematică și statistică a rezultatelor experimentale.

Organizarea cercetării. Cercetarea a fost organizată în anii 2018-2021 pe un lot de 52 studenți masteranzi din cadrul USEFS - eșantion reprezentativ pentru validarea datelor cercetării.

Rezultatele cercetării. Având în vedere volumul și complexitatea conținuturilor disciplinelor de studii, doar cunoașterea domeniului nu poate asigura o activitate profesională eficientă.

Noile paradigme au dus la o restructurare a câmpului competențelor referitoare la managementul conținuturilor educaționale. La baza cercetării a fost promovat modelul structural al competențelor pe trei dimensiuni: cunoașterea unităților de curs, pregătirea pedagogică generală și cunoașterea pedagogiei conținuturilor.

Competențele privind cunoașterea unităților de curs se referă la cantitatea, calitatea, structurarea și organizarea informațiilor, la conceptualizarea realizată în domeniul particular al unității de curs studiate.

Modul de abordare a unităților de curs, înțelegerea profundă a conținuturilor acestora, sunt premise ale asigurării unor conceptualizări corecte la nivelul subiecților și ale situării acestora pe nivele superioare de înțelegere și gândire a unităților de curs studiate. Competențele care se înscriu în această dimensiune sunt legate de:

- cunoașterea unității de curs – este necesar ca în viitor cadru didactic competent să stăpânească sistemul de conținuturi, tehnici, limbaje proprii disciplinei, precum și schemele conceptuale corespunzătoare, modul său specific de a aborda problemele, propriile metode de cercetare. Importanța specială prezintă perspectiva sistemică de abordare, identificarea și interrelaționarea concepțiilor științifice, în viziunea celor mai recente cercetări științifice în domeniul psihopedagogiei educației fizice și sportului;

- cunoștințe despre unitatea de curs – se referă la achizițiile pe care le dețin studenții privind procesualitatea dezvoltării socioculturale a disciplinei de studiu, funcțiile și caracteristicile mediului psihopedagogic.

În urma analizei datelor teoretice s-a constatat că procesul de formare profesională a masteranzilor la specialitatea Psihopedagogia Educației Fizice și Sportului (PEFS) este unul complex, multidimensional ce include trei componente fundamentale: componenta motivațională, componenta informațională și componenta operațională. Aceste componente reprezintă reperele fundamentale ce au determinat modelul conceptual al formării specialistului din domeniul educației fizice și sportului.

Din perspectiva postmodernistă, curriculumul universitar de specialitate s-a axat pe interconexiunea diferitor abordări pedagogice: concepția învățării sistemice a disciplinelor/cursurilor; concepția învățării centrate pe student; concepția centrării pe competențe; concepția bazată pe interdisciplinaritate și transdisciplinaritate.

Strategia de formare profesională la specialitatea PEFS vizează mai multe dimensiuni: dimensiunea epistemologică, în sensul că constituie un construct teoretic, congruent intern și coextensiv anumitor principii științifice; dimensiunea programatică, în sensul că ansamblul de intervenții și operații corelează cu situațiile concrete și le modelează eficient prin adecvarea metodelor la realitatea existentă; dimensiunea operațională, în sensul că strategia adună mai multe operații, le corelează și le explorează în scopul obținerii rezultatelor scontate; dimensiunea metodologică, întrucât strategia se compune din asamblări de metode și procedee consonante și compatibile reciproc ce reperează pe cultivarea metodelor de autoinstrucție, autoeducație, autoreglare și autocontrol permanent la studenții masteranzi.

Conținutul formării profesionale include următoarele domenii ale psihologiei, pedagogiei educației fizice și sportului:

- domeniul educațional vizează: instruirea psihopedagogică a studenților masteranzi; pregătirea psihopedagogică generală și specială; formarea competențelor de asistență psihopedagogică a elevilor și sportivilor;

- domeniul praxiologic se referă la condițiile optimizării activității, creșterea eficienței lecțiilor de educație fizică, antrenamentului sportiv și implicit a performanței. Aspectele vizate sunt: praxiologia antrenamentului; praxiologia concursului; tipologia psihologică a sporturilor și ramurilor care determină strategiile de pregătire etc.;

- domeniul subiectului implică personalitatea profesorului de educație fizică, elevului, antrenorului, sportivului, sintalitatea și coeziunea echipei;

- domeniul psihocomportamental include: manifestarea particularităților sistemului nervos central: forță, mobilitate, stabilitate, labilitate; și particularităților temperamentale: intraversie/extraversie, anxietate, labilitate, rigiditate, sensibilitate, activitate etc.; procesele psihocomportamentale ale reglării conduitei voluntare, afective și cognitive; stări și procese psihocomportamentale de limită, pre- și post- competiție; stări și procese dependente de structura personalității sportivului (atitudini, motivații, anxietate, agresivitate, trebuințe, valori, interese etc.); particularitățile social-psihologice: caracterizarea psihologică a grupului sportiv: tipologia, dinamica, coeziunea și sintalitatea grupului, dependența relațiilor în grup, conducerea grupului, stilurile și eficiența conducerii etc.; manifestări psihopedagogice specifice: refacere psihică; sfera psihomotrică; psihoprofilaxie și psihoterapie etc.;

- domeniul metodologic cuprinde cunoașterea și aplicarea metodelor de investigație psihopedagogică: metodelor de investigație specifice; tehnicilor de psihodiagnoză în vederea selecției și conducerii procesului de pregătire; standardizarea testelor; programe de pregătire în domeniu a specialiștilor sportivi.

Cercetarea teoretică a continuat cu determinarea opiniilor masteranzilor privind conținutul asistenței psihopedagogice în educația fizică și sport. Răspunsurile au fost analizate și grupate în următoarele dimensiuni:

- dimensiunea I. Majoritatea respondenților (95%) consideră că, în sensul său cel mai general, termenul de asistență, are înțelesul de ajutor dat celui care are nevoie de el în vederea îmbunătățirii stării sau situației în care se află, existând mai multe tipuri de asistență, precum asistența medicală, tehnică, socială, psihologică, juridică etc. ;

- dimensiunea II. Aproximativ 80% din eșantionul cercetat constată că, asistența psihopedagogică în educația fizică și sport se referă la ansamblu de măsuri menite să-l sprijine pe sportiv în vederea atingerii celui mai înalt nivel al performanței de care este capabil;

- dimensiunea III. Mai mult de jumătate de responsabili (75%) consideră că, asistența psihologică este un demers complex care cuprinde un întreg arsenal de metode și tehnici, structurate și interconectate sistemic, demers în care antrenorul sau psihologul ajută sau îndrumă sportivul în vederea realizării cât mai bune a sarcinilor. Asistența psihopedagogică

are un caracter proactiv, în sensul că nu se așteaptă apariția fenomenului de criză sau dezadaptare ci previne astfel de situații încercând totodată să creeze elevului, sportivului o atitudine pozitivă de adaptare suplă și eficientă în orice condiții. Asistența psihologică întregeste ansamblul de acțiuni cu caracter instructiv și educativ, care constituie conținutul activității profesorului de educație fizică și antrenorului.

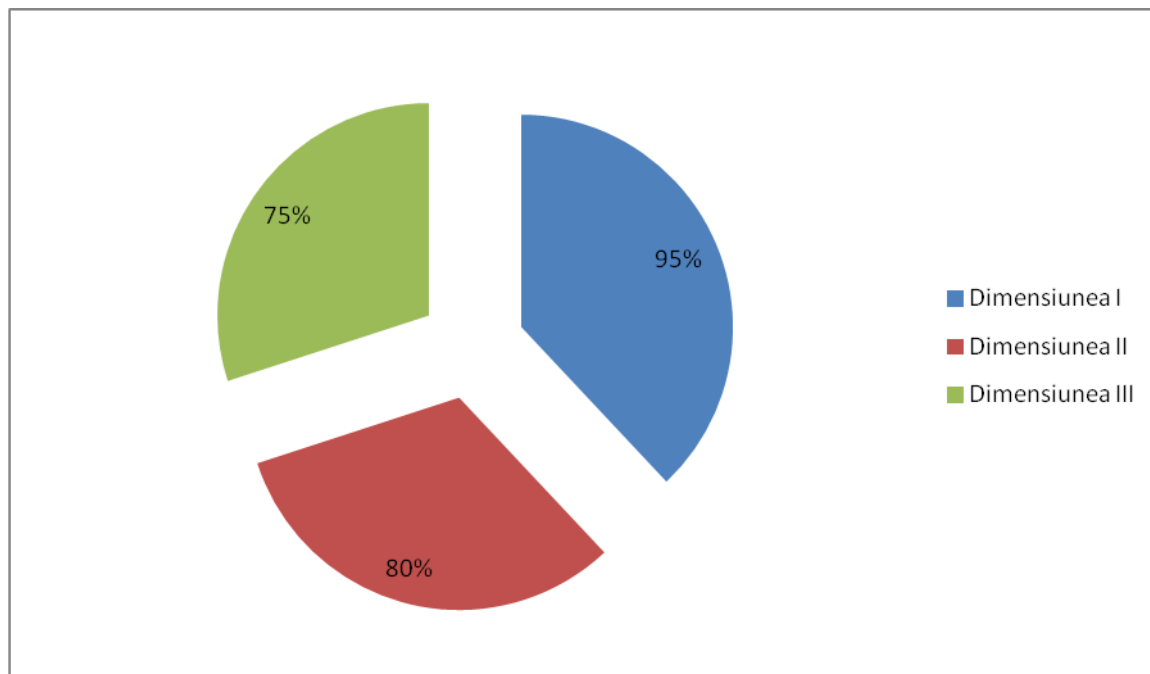

Fig. 1. Conținutul asistenței psihopedagogice

Enumerând componentele asistenței psihopedagogice în educația fizică și sport, trebuie să se ia în considerare că ele formează un tot unitar, influențându-se reciproc, că unele din ele domină și au o importanță decisivă, în timp ce altele au rolul de sprijin. În același timp, instituțiile de învățământ de profil formează la sportivi anumite montaje sociale, interese, valori, cultură fizică și comportament.

Metodologia motivației pentru practicarea sportului răspunde cerințelor psihopedagogice de dezvoltare armonioasă a personalității pentru valorificarea deplină a însușirilor psihice și fizice, aplicabile în mod progresiv în procesul de integrare școlară și socială, cu deschidere vocațională și profesională finalizată. Strategiile motivației pentru practicarea sportului evoluează în jurul metodelor bazate pe acțiune, exercițiu, joc didactic, de rol, de creație, activități practice, studiu de caz, etc. În plus, pot fi valorificate, ca metode sau procedee, diferite tehnici didactice de observare, demonstrație, exercițiu - algoritmat, euristic sau problematizat, instruire programată .

Această metodologie, subordonată obiectivelor și conținuturilor specifice angajate la diferite niveluri de competență psihopedagogică, dependente de particularitățile de vârstă și

individuale, dar și de resursele didactico-materiale: dotarea școlilor, a sălilor de sport, echipamentul sportiv, timpul disponibil, este aplicată diferențiat în cazul unor activități care vizează performanțe superioare - antrenamentul sportiv. În toate aplicațiile realizate în mediul școlar sau extrașcolar, la nivel general sau special, strategiile și metodele motivației pentru practicarea sportului trebuie să contribuie la ridicarea statutului psihopedagogic al domeniului, aflat în strânsă corelație cu toate celelalte dimensiuni ale educației: morale, intelectuale, tehnologice, estetice, etc., care formează Modelul pedagogic de formare a competențelor profesionale ale studenților masteranzi din domeniul psihopedagogiei educației fizice și sportului.

Aceasta enumeră următoarele competențe:

- competențe privind identificarea strategiilor, metodelor și procedeele de investigare științifică, de valorizare a metodelor de cunoaștere, de identificare a etapelor relevante ale evoluției științifice și de fundamentarea epistemologică a disciplinei;

- competențele privind pregătirea psihopedagogică generală sunt corelate cu cunoașterea de către studenți a problematicii educaționale, cum ar fi: strategiile de comunicare, predare-învățare-evaluare a elevilor, proiectarea și aplicarea planului activităților sportive, adaptarea conținuturilor curriculare;

- competențe privind utilizarea în predare a metodelor psihopedagogice, prin stabilirea sistemului metodologic și valorificarea potențialului instructiv-educativ al metodelor psihopedagogice, realizate în mod contextualizat, funcție de factorii obiectivi și subiectivi majori care intervin în procesul curricular;

- competențe privind cunoașterea caracteristicilor relevante de dezvoltare psihofizică și socializare a elevilor, sportivilor prin mijloacele educației fizice și sportului;

- competențe legate de identificarea și depășirea dificultăților cu care se confruntă elevii în procesul educației fizice și activităților sportive;

- competențe privind respectarea principiilor deontologice în cadrul practicării psihodiagnozei, care este reglementată de comportament și etice, care privesc toate tipurile de activități și limitele de acțiune profesională, obligatorii pentru conduita profesională. Aceste includ: principiul drepturilor și demnității oricărei persoane, responsabilitate profesională și socială, integritatea profesională. Seturile de standarde etice generale și specifice. Cele generale includ: standarde de competență; standarde cu privire la relațiile umane; standarde de confidențialitate; standarde de conduită colegială; standarde de înregistrare, prelucrare și păstrare a datelor. Cele specifice reglementează reguli privind educația și formarea, consilierea, evaluarea, cercetarea științifică și valorificarea rezultatelor.

Concluzii și perspective pentru continuarea cercetărilor. În literatura de specialitate și practica educațională se operează cu diverse criterii și modele de clasificare a competențelor didactice realizate pe mai multe dimensiuni ale activității profesionale. În studiu ne-am propus să trecem complexa problematică a competențelor prin perspectiva conținuturilor curriculare. Elaborarea și implimentarea Modelului pedagogic propus v-a eficientiza formarea profesională a studenților din domeniul psihopedagogiei educației fizice și sportului. În concluzie afirmăm, că psihopedagogia educației fizice și sportului este o necesitate a sistemului educațional actual. Abordarea psihopedagogiei educației fizice și sportului la nivel de proces și produs, formarea competențelor vizate la studenții masteranzi USEFS devine o strategie de asigurare a calității studiilor universitare.

1. Botnari V. *Paradigma holistică – reper metodologic în studierea competenței profesionale.* În: *Studia Universitatis*, 2009, nr.6 (26), p.97-100.

2. Gonciaruc S. *Domenii de formare profesională în asistență psihopedagogică sportivă.* În: *Materialele conferinței științifice internaționale: Problemele acmeologice în domeniul culturii fizice.* Chișinău, 2015. P.36-41, ISBN 978-9975-68-284-8.

3. Gușu V. și al. *Standarde de competență - instrument de realizare a politicilor educaționale.* Chișinău, 2010, 272 p.

4. Manolachi V. *Aspecte teoretice privind dezvoltarea durabilă a culturii fizice și sportului în Republica Moldova.* În: *Știința Culturii Fizice*, nr.20(4)/ 2014, p.21.